

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nyelvtudományi Doktori Iskola

Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program

Szalacsek Margit

**A BRITISH MEDICAL JOURNAL SZÖVEGFAJTÁIRÓL
EGY ORVOSI FOLYÓIRAT CIKKEINEK MŰFAJ ALAPÚ
VIZSGÁLATA**

PhD-értekezés tézisei

Témavezető:

Dr. Nagy János

egyetemi tanár

Pécs, 2012

1 BEVEZETÉS: A DOLGOZAT CÉLJA ÉS A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Az elmúlt évtizedekben hazánkban is élénkülő érdeklődés figyelhető meg a szövegtan, ezen belül a szövegfajták, illetve a műfajok iránt. Rendszeresen jelentek meg szövegtani témákat tárgyaló periodikák: a *Szemiotikai Szövegtan* (különösen a 13–16. kötet) és az *Officina Textologica*; emellett az elmúlt évtizedben két olyan tanulmánykötet is született, amelyek a szövegfajták elméleti és gyakorlati problémáit tárgyalják (Tolcsvai Nagy szerk. 2006, Tátrai–Tolcsvai Nagy szerk. 2008). Két kitűnő elméleti összefoglaló kötet is napvilágot látott, amelyek egyes fejezetei részletesen tárgyalják és rendszerezik a szövegtan (benne a műfajismeret) eddig elért hazai és nemzetközi eredményeit (Kurtán 2003 és Károly 2007) a művek sajátos perspektívájából: a szaknyelv (benne a műfajok) általános jellemzői, illetve a fordítás összefüggésében. A Magyar Alkalmazott Nyelvészek Egyesülete (MANYE) és a Szaknyelvoktatók és –kutatók Országos Egyesülete (SZOKOE) évenkénti konferenciáin számos szövegtani témájú előadás hangzik el, sőt a műfajoknak vagy azok részleteinek különféle szempontú elemzéseire is egyre gyakrabban látunk példát (például Árvay–Tankó 2004, Márta 2004, Neumayer 2009 stb.).

A szaknyelvi műfajok leírásának, elemzésének igényét, oktatásuk fontosságát megfogalmazó írásokkal szintén egyre többször találkozunk a magyar és nemzetközi szakirodalomban (például Békési–Petőfi–Vass 1999: 14, Zsolnai 2005: 107). Szaknyelvi és sajtóműfajok elemzését számos kutató végezte el elsősorban Angliában, Amerikában és Ausztráliában, de eljutott hozzánk számos német és orosz nyelvész szakszövegekkel foglalkozó szövegnyelvészeti munkája is (Mitrofanova 1976, Schröder 1987, Vanyikov 1987, Fluck 1991). A szaknyelvi szövegek magyarországi kutatását tekintve azonban – különösen a műfajok jellemzőit illetően – korántsem merítettük még ki a lehetséges témákat. Ennek hiányát talán a szaknyelvet oktató tanárok érzik leginkább.

A kutatás keretében egy széles körben ismert angol orvosi szakfolyóirat, a *British Medical Journal* (BMJ) három jellemző műfajának, a szerkesztőségi cikknek (editorial), az olvasói levélnek (letter to the editor) és a hír műfajú írásoknak (news) a leírását tűztük ki célul szemiotikai keretben.

A dolgozat a vizsgálati anyag műfaji jellemzőit kívánta feltárni hipotézisalkotás céljából. A szövegtani eredményeken túl, amelyekkel a munka a szaknyelvek műfaji kutatásainak hiányát is hivatott csökkenteni, az elemzésnek a pedagógiai hozadéka is jelentős: a műfajok ismerete arra is rámutat, hogy azok milyen oktatási célokra használhatók fel, és ismeretük milyen segítséget nyújthat az orvostanhallgatók és fiatal orvosok szakmai életében. A továbbiakban bemutatjuk a kutatás elméleti hátterét, módszereit és eredményeit.¹

2 A MŰFAJKUTATÁS ELMÉLETI HÁTTERE

A dolgozat első része (2. fejezet) terminológiai problémákkal foglalkozik. Először két gyakran, de meglehetősen következetlenül használt fogalom, a regiszter és a műfaj elkülönítésére törekszik, bemutatva a három legfontosabb műfajkutatással foglalkozó angolszász iskolát és műfaj-definícióikat. Erre azért van szükség, mert a szakirodalomban számos alkalommal összemosódik a két fogalom. Halliday (1985) regiszterelméletéből kiindulva írtuk le a regiszter (magyarul: társadalmilag meghatározott nyelvváltozat, l. Crystal 1998: 537) fogalmát, illetve bemutattuk Swalesnek (1990), Bhatiának (1993) és Martinnak (1989) a regiszterre vonatkozó nézeteit. Ezekből kiderül, hogy a regiszter a műfajt alkotó jellemzők egyike. Eggins (2004) összefoglaló ábrája zárja a fejezetet, amely a műfaj alkotóelemeinek egymásba ágyazottságát mutatja be.

A fejezet másik fele a szövegtipológiáról publikált legutóbbi kutatások eredményeit foglalja össze Szikszainé Nagy (1999), Tolcsvai Nagy (2001) és Kurtán (2003) monográfiái, valamint az általuk bemutatott német és orosz szakirodalom alapján. A magyar kutatóknak a témával kapcsolatos nézetei szintén helyet kaptak az összefoglalásban (Fehér 2006, Dobi 2003, Kocsány 2006, Petőfi 2008 stb.). Újabb terminológiai keveredések tisztázására is szükség volt. A szakirodalomban ugyanis a *műfaj*, a *szövegtípus* és a *szövegfajta* kifejezés gyakran azonos értelemben használatos, sőt a *regiszter* elnevezés is gyakran előfordul a *műfaj* fogalmának jelölésére. A szövegek tipológiai rendszerezéséhez Károly Krisztina (2007) modellje nyújtott segítséget, bár ebben a modellben a regiszter mint fontos szövegalkotó sík

---

¹ Az összefoglalóban a fejezetek számozása a módszerekre vonatkozó részek összevonása miatt nem követi pontosan a dolgozat fejezeteinek számozását.

nem jelenik meg. A szövegtipológiai fogalmak tisztázására viszont feltétlenül szükség volt ahhoz, hogy a választott műfajok jellemzőit egyértelműen elemezni lehessen.

3 VIZSGÁLATI ANYAG ÉS MÓDSZEREK

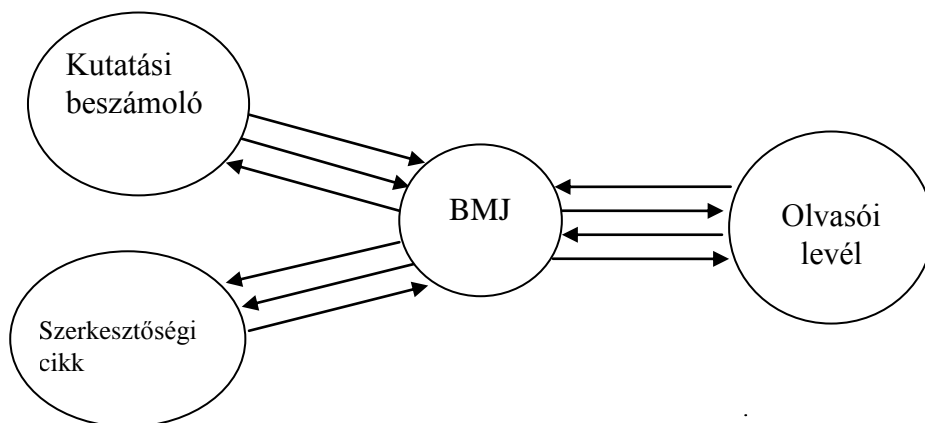
3.1 A módszertani keret

A kutatás módszeréről, mint már említettük, a széleskörű vizsgálatokat lehetővé tevő szemiotikát (a pragmatika, szemantika és grammatika együttesét) választottuk, kombinálva Swales tartalmi-retorikai elemzésével. Ez a több szempontú megközelítési mód hozhat szövegtanilag releváns eredményeket (Kocsány 2006). A jól ismert szemantikai eszközök (pl. kohézió, szövegháló, kulcsszavak stb.) szokásos vizsgálata helyett azonban szaknyelvoktatási szempontból hasznosabbnak látszott a szaknyelvek pedagógiai célú vizsgálatában már jól alkalmazott Swales-féle mozzanat-lépés elemzés (például Bhatia 1993, Paltridge 1997, Nwogu 1997, Károly 2011 és sokan mások), amely könnyen átláthatóvá teszi a szöveg szerkezetét. A lexiko-grammatikai vizsgálatok közül is csak azokkal foglalkoztunk, amelyeknek feltételezésünk szerint a legtöbb pedagógiai hasznuk lehet. Ezek: a nominális szerkezetek, az igeválasztás és igeformák (a passzívum és a modálisok), valamint a lexika vizsgálata.

A vizsgálati anyag 30-30 szerkesztőségi cikkből, olvasói levélből és hír műfajú írásból, összesen 90 közleményből áll, amelyekből 15-15 példányt a 2000 és 2010 közötti lapszámokból véletlenszerűen választottuk ki, a második felét pedig a 2011-es évfolyam cikkei közül véletlenszám-generálással jelöltük ki. A két csoportot külön-külön vizsgáltuk meg, de mivel a választott szempontokból nem találtunk közöttük különbséget, a teljes vizsgálat eredményeit együtt mutatjuk be. A teljes vizsgálati anyag 42311 szövegszót és 1692 (többségében összetett) szövegmondatot tartalmaz.

3.2 *Pragmatikai megközelítés*

Először a pragmatikai áttekintésre került sor. Ennek során megállapítottuk, hogy a három műfaj közül kettő, a szerkesztőségi cikk és az olvasói levél a szakmai diskurzusközösség tagjai közötti kommunikációt, információcserét, vitát hivatott segíteni. A szerkesztőségi cikk vagy az olvasói levél lehet az első reakció a kutatási beszámolókra, és ha a cikkíró véleménye, ismeretei és tapasztalata alapján ellentmondások alakulnak ki a kutatással kapcsolatban, akkor az módot ad a diskurzusközösség tagjainak az állásfoglalásra, további információk szolgáltatására, komoly szakmai vitára. Az információk, vélemények átadásának útját a következő ábrán szemléltetjük:

1. ábra: A szakmai kommunikáció csatornái a szakfolyóirat néhány műfajának segítségével

A hír műfajának funkciója eltér a szerkesztőségi cikkek és olvasói levelek funkciójától. A hír, ahogy a hétköznapi sajtóban, úgy a szakfolyóiratban is információt nyújt eseményekről, a közélet szereplőinek nyilatkozatairól egy szűkebb terület, az egészségügy történéseivel kapcsolatban. A három műfajban közös, hogy mindegyik épít a diskurzusközösség közös előismereteire.

3.3 *Szemantikai megközelítés*

A szerkesztőségi cikkek tartalmi-szemantikai elemzéséhez Swales (1990) mozzanat-lépés elemzése (move-step analysis) nyújtotta a kiindulási alapot. Swales elméletét Bhatia (1993) és később Paltridge (1997) is továbbfejlesztette. Az elmélet gyakorlati felhasználása során rendre kiderült, hogy kisebb-nagyobb változtatásokra

van szükség ahhoz, hogy más műfajokra vagy más szakterületeken is alkalmazni lehessen (Nwogu 1991, 1997, Vázquez y del Árbol 2005). Swales elmélete azonban rugalmas rendszerként kezelhető a vizsgált műfajok – ahogyan ő nevezi – retorikai mozzanatainak és lépéseinek leírására. Swales kiindulási táblázata alább látható.

Move 1		Establishing a territory
	Step 1	Claiming centrality and/or
	Step 2	Making topic generalisations and / or
	Step 3	Reviewing items of previous research
Move 2		Establishing a niche
	Step 1A	Counter-claiming or
	Step 1B	Indicating a gap or
	Step 1C	Question-raising or
	Step 1D	Continuing a tradition
Move 3		Occupying the niche
	Step 1A	Outlining purposes or
	Step 1B	Announcing present research
	Step 2	Announcing principal findings
	Step 3	Indicating RA structure

1. táblázat: Swales mozzanat–lépés elemzésének rendszere a kutatási beszámolók bevezetéseiben

Az elemzések során az derült ki, hogy Swales mozzanatainak és lépéseinek egy része alkalmazható a szerkesztőségi cikkek esetében is, mások viszont nem illeszkednek e műfaj szokásos retorikai struktúrájába. Új fogalmakra szintén szükség volt e cikkek tartalmának leírásához.

Felhasználva Swales és Paltridge elemzési elveit, a műfajok tartalmának leírására alkalmas új mozzanat-lépés sort alakítottunk ki. A mozzanatok és lépések nevei tartalomabsztrakcióval jönnek létre, és elnevezéseik sok esetben lehetnek ugyanazok. Ez azért lehetséges, mert a nagyobb mozzanategység gyakran különféle lépésekből áll össze, amelyek közül az egyik (általában az első) fogalmazza meg a fejezet vagy mozzanat üzenetét. A többi lépés az üzenet kifejtését, magyarázatát segíti, támasztja alá. Mindez a szöveg tipikus szerveződésére jellemző folyamat.

A vizsgált műfajok tartalmi leírásához rövidítésekre volt szükség a mozzanatok és lépések megjelölésekor. Ha a rövidítés tartalmi mozzanat megnevezésére szolgált, az egyszerűség és követhetőség érdekében csupa

nagybetűvel írtuk, ha pedig lépéselemként volt jelen, akkor kisbetűvel. Néhány olyan lépés is akad, amely mozzanatként nem csak lépésként fordult elő. A rövidítéseket úgy alakítottuk ki, hogy könnyen azonosíthatók legyenek.

A szerkesztőségi cikkekben ezek a következők: **TF** – témafelvezetés, **HIN** – háttér-információ, **KAK** – kapcsolódó kutatás, **KOK** – korábbi kutatás(ok), **HIV** – hivatalos állásfoglalás vagy útmutató, **ÉRT** – értékelés, **MAGY/KIF** – magyarázat vagy részletező témakifejtés, **PROB** – probléma felvetése, **JAV** – javaslat, **KON** – konklúzió, **TKSZ** – további kutatás szükséges, **ORTÉ** – orvosi tények, **DG** – diagnózis, **KEZ** – kezelés, **KÓDA**. Az utóbbi hármat háttér-információként is kezelhettük volna, ez azonban elfedte volna azt a tényt, hogy azok a cikkek, amelyekben ezek a mozzanatok fordulnak elő, típusukat tekintve leírók, nem pedig érvelő/magyarázók, és szemmel láthatóan a szerkesztőségi cikk valamely variánsának, alműfajának tekinthetők. A mozzanatok elnevezését a dolgozatban részletesebben definiáljuk.

A következő lépések nem fordultak elő mozzanatként, csak mozzanatalkotó lépésként a szerkesztőségi cikkekben: **ada** – adatok, **er** – eredmények ismertetése, **kérd** – kérdésfeltevés, **úr** – kutatási úr vagy hiányosság, **ti** – témaválasztás indoklása. A fentieken kívül egy-egy példát látunk **okok**, **módszerek**, **kritika**, **tünetek**, **betegség előfordulásának**, **leleteinek** leírására, kizárólag a lépésekben. Ezek jelölésére a fenti sorrendben az **ok**, **mó**, **krit**, **tün**, **előf**, **lel** rövidítéseket használtuk.

Az olvasói levél és a hír esetében ugyanilyen módon elemeztük a cikkek tartalmi elemeit. Az olvasói levélben szintén megtalálható a szöveg makroszerkezetének hármass felépítése, és a szerkesztőségi cikkekben látott mozzanatok és lépések jó része is. Hiányzik azonban a korábbi kutatás, a hivatalos állásfoglalás, az értékelés, a további kutatás sürgetése, valamint az orvosi esetek leírásához használt diagnózis, kezelés és orvosi tények mozzanata. Akad azonban új mozzanat, ami csak a levelekre jellemző: ezek a **KAPCS** – kapcsolódás a témát tárgyaló cikkhez, **VÉL** – vélemény (a szerkesztőségi cikkek értékelése helyett), **KRIT** – kritika mozzanatként, **BEL** – betegség- vagy esetleírás. A lépések között is sok különbséget látunk a két műfaj között. A levelekben több olyan lépéselem van, amelyek a személyes tapasztalatokkal kapcsolatosak. Ilyenek a **kieg** – kiegészítő

információ, az **áf** – állásfoglalás, a **sat** – saját tapasztalat, **áll** – állapot (konkrét tapasztalatkénti) leírása.

A hír műfajban megvizsgáltuk, hogy felhasználhatók-e részben vagy egészben a szerkesztőségi cikk és az olvasói levél leírásához használt mozzanatok és lépések. Azt találtuk, hogy több olyan mozzanat és lépés is van közöttük, amelyek a hírek tartalmát megfelelően leírják, csak néhány új elem bevezetésére volt szükség az olyan tartalmak leírására, amelyek a korábban tárgyalt két műfaj esetében nem fordultak elő. Ezek a **TÖSSZ** – téma összefoglalása, **KMM** – ki mit mondott, **TÖRT** – mi történt. A lépések között szintén új tartalmak bukkantak fel: **info** – további információ a témával kapcsolatosan, **felh** – felhívás valamilyen cselekedetre, **tilt** – tiltakozás, **kövm** – egy esemény vagy tevékenység következményének megfogalmazása, **forr** – utalás a forrásra, ahonnan a hír származik. Ezek a mozzanatok és lépések csak a hír műfajára jellemzőek. Azt találtuk, hogy a hírekből hiányzik a harmadik makroszerkezeti rész, a befejezés, ugyanakkor van egy alműfaj, a rövid hír, amelynek mozzanatai és lépései röviden megismétlik az ún. címes hírben látott szerkezeti elemeket.

3.4 Lexiko-grammatikai elemzések

3.4.1 Verbum finitumok

A három műfaj példányaiban megvizsgáltuk a szövegek verbum finitumait. Kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen igealakok jellemzőek az adott műfajra, és arra is, hogy milyen jelentésű igéket használnak a szerzők. A szakirodalomban ugyanis több utalás is történik arra, hogy a szakszövegekben használt igék expresszivitási foka alacsony, ezek az igék statikusak, színtelenek, jellegtelenek, mondhatni unalmasak (Mitrofanova 1976, Schröder 1987). E kijelentések igazságértékét kívántuk megvizsgálni. Emellett azt is ki akartuk deríteni, hogy a választott igék mely regiszterbe sorolhatók be leginkább, vajon az ún. tudományos igetáblázat (*academic word list*) igéi megtalálhatók-e a cikkekben, és ha igen, milyen arányban. További kérdésünk az volt, hogy használatosak-e kifejezetten szakterminológiai értékű igék ezekben a szövegekben, illetve hogy mennyire jellemző a passzív alakok és a módbeli segédigék használata.

3.4.2 *Nominális szerkezetek*

Mint általában a szaknyelveknek, az orvostudományinak is fontos jellemzője a nominális szerkezetek használata. A kutatási beszámolók és más orvostudományi műfajok szerzői nagyszámú jelzőt használnak a pontosság érdekében, és gyakran élnek a tömörítés és személytelenítés eszközeivel: igeneves és prepozíciós szerkezeteken alapuló szintagmabokrok használatával elsősorban az állítmány tartalmának bővítésére. A három műfaj vizsgálati anyagában áttekintettük a különféle elő- és utómódosító szerkezetek előfordulását, és azt is, hogy ezek miféle komplex szerkezeteket alkotnak a szövegekben a szintagmák egymásba ágyazódása során. Összehasonlítottuk a nominális szerkezetek használatát a Longman Student Grammar of Spoken and Written English című szakkönyv (Biber – Conrad – Leech 2003) korpusznyelvészeti kutatásokon alapuló adataival.

3.4.3 *Lexikai sűrűség*

A szövegek lexikai sűrűsége a szövegfajta jellemzője, és mivel a szövegfajta a műfaj egyik síkja, érdemesnek látszott megvizsgálnunk, milyen lexikai sűrűséggel rendelkeznek a vizsgált műfajpéldányok. A lexikai sűrűség számolása a következőképpen történik: **lexikai sűrűség = tartalmas elemek száma / összes elemek száma × 100**, ahol tartalmas elemeknek a főneveket, melléknéveket, igéket és határozószókat tartják, amelyek önálló információhordozók, szemben a funkciósavakkal, amelyeknek különféle szemantikai és szintaktikai funkciói vannak (Halliday 1990: 63-67, Biber – Conrad – Leech 2003:19-23). Az eddig publikált vizsgálatok szerint a nagy lexikai sűrűség az újságszövegekre jellemző leginkább: a négy említett tartalmas szófaj ezekben a mondatok szavainak körülbelül 54%-át teszi ki, a tudományos nyelvben az 51%-át, a beszélt nyelvben pedig csak a 35%-át (Biber – Conrad – Leech 23).

4 EREDMÉNYEK

A kutatás során azt szeretnénk volna kideríteni, hogy a választott műfajokat milyen jellemző vonások alapján írhatjuk le. Az alábbi eredményeket szűrtük le.

4.1 Szerkesztőségi cikkek

4.1.1 A szerkezet és a műfaj összefüggései

A szerkesztőségi cikkek retorikai elemzése azt bizonyította, hogy e műfaj eleget tesz a szövegalkotás klasszikus szabályainak: a szerkesztőségi cikkeknek van bevezetése, tárgyalása és befejezése. A bevezetés mindig témafelvezetéssel indul, ami tételmondat vagy általános kijelentés, egy témáról szóló alapvető ismeret rövid megfogalmazása szokott lenni. A tárgyalás többféle mozzanatból épülhet fel, ezekben különféle tartalmak fejeződhetnek ki. A mozzanatok sorrendjére, illetve arra, hogy melyeknek kell a cikkben előfordulnia, nem tudunk szabályt felállítani, ez a témától és az írói szándéktól függőnek látszik. A befejezés ismét klasszikus elrendezésű: legtöbbször következtetések levonására, javaslatok megfogalmazására kerül sor, illetve olykor egy érdekes tanulsággal, kórával zárul.

A mozzanatok és lépések összegzésével kialakul az a séma, ami alapján a szerkesztőségi cikkek általában felépülnek. Ezt mutatja be a 2. táblázat:

<i>Makroszerkezet</i>	<i>Mozzanat</i>
BEVEZETÉS	TÉMAFELVETÉS
TÁRGYALÁS	KAPCSOLÓDÓ KUTATÁS(OK) és/vagy KORÁBBI KUTATÁS(OK) és/vagy HIVATALOS ÁLLÁSFOGLALÁS VAGY ÚTMUTATÓ és/vagy KUTATÁSI ŰR és/vagy PROBLÉMA és/vagy ÉRTÉKELES/KRITIKA és/vagy HÁTTÉR-INFORMÁCIÓ (beleértve az orvosi tények, kezelések, adatok összefoglalását is, amelyek a műfajvariánsra jellemzőek) és/vagy MAGYARÁZAT/TÉMAKIFEJTÉS és/vagy JAVASLAT
BEFEJEZÉS	KONKLÚZIÓ és/vagy JAVASLAT és/vagy ÉRTÉKELES és/vagy TOVÁBBI KUTATÁS SZÜKSÉGESSÉGE

2. táblázat: A szerkesztőségi cikkek mozzanat- lépés sémája

Számos szerkesztőségi cikk tartalmaz azonos jelentésmozzanatokat, míg mások teljesen különbözőnek tűnnek. A cikkeket a mozzanatokban megmutatkozó hasonlóság, ill. különbözőség alapján szétválogatva kiderül, hogy a téma és a kommunikációs cél szabja meg a tartalmi szerkezetet, ezért **a szerkesztőségi cikkek nem alkotnak teljesen homogén csoportot**, ellenben alosztályokba sorolhatók. Többségük érvelő-magyarító típusú szöveg, amely a választott vizsgálati anyagban kommentárt fűz kutatásokhoz vagy konkrét, a szakmai diskurzusközösségekben felvetődött problémákhoz. Vannak azonban olyanok is, amelyek egy betegségről nyújtanak összefoglaló információkat valamilyen felmerült problémára, véleménykülönbségre adott reagálásként, vagy ritka kórképekkel kapcsolatosan közölnek ismereteket (4., 6., 12., 24., 27. cikk). E cikkek tartalmi szerkezete azonnal megmutatja, hogy más, mégpedig leíró szövegtípusba tartoznak. Emellett nemcsak a tartalmi szerkezet és szövegtípus szempontjából különböznek, hanem a nyelvezetük is eltérő. Nagyszámú terminológiai elemet tartalmaznak a jelenségek leírására, ami az érvelő cikkekben nem jellemző.

Összefoglalóan megállapíthatjuk a szerkesztőségi cikk szemantikai (retorikai) szerkezetéről, hogy a kutatási beszámoló kötelezően előírt, standardizált retorikai szerkezetétől eltérően a szerkesztőség formai megkötéseket ugyan nem ad, a cikkek szerkezetét megvizsgálva mégis látható, hogy **van egy kialakult tartalmi szerkezetük, amely szerint a szerzők rugalmas keretek között hozhatják létre az egyes műfajpéldányokat**. Eddig egy variáns csoport is körvonalazódott, amelyben újfajta tartalmi elemeket, s a másik típusban szokásos mozzanatok hiányát fedezhetjük fel a más irányú közlési célnak megfelelően.

4.1.2 *Igehasználat*

Az igék alacsony expresszivitással rendelkeznek, gyakori a statikus hatást keltő létige, illetve a vele alkotott összetett állítmány. A passzív szerkezetek száma alatta marad az SGSWE statisztikájának: átlagosan az igéknek csupán 19%-a van passzív igenemben. Az igék a művelt köznyelvre jellemzőek, a beszélt nyelvben gyakori igék igen ritkán fordulnak elő, viszont a tudományos szójegyzék igéi közül viszonylag sokat látunk a cikkekből. (A dolgozat II. számú melléklete tartalmazza a teljes igelistát.) Az igeidők közül az egyszerű jelen használata dominál, ezt követi

az egyszerű múlt, és kisebb számban a befejezett jelen idők alkalmazása. Más igealakok előfordulása esetleges, és a modálisok használata is szerény mértékű. Ennek pedagógiai jelentősége fontos lehet.

4.1.3 *Nominális szerkezetek*

A műfaj jellemzője a komplex nominális szerkezetek használata. Nagyszámú előmódosító jelző mellett ugyanolyan nagyszámú utómódosítót is használnak a cikkek írói. E szerkezetek uralják a szövegeket, és egymásba ágyazódásuk nehezen olvashatóvá teheti a cikkeket. A szerkezetek használatáról és előfordulásuk gyakoriságáról egy összefoglaló diagram ad szemléletes információt.

4.1.4 *Lexikai sűrűség*

A műfaj lexikai sűrűsége is igen nagy, az összes szerkesztőségi cikk lexikai sűrűségének átlaga 58.4%, és a dolgozatban bemutatott grafikon azt is szemlélteti, hogy a lexikai sűrűség szintje viszonylag egyenletes a különböző cikkekben. A nagy lexikai sűrűség nehezíti az olvasást, valamint az is, hogy gyakran 20-40 szavas, sőt olykor még hosszabb mondatokkal kell az olvasóknak megbirkózniuk.

4.2 *Az olvasói levelek*

4.2.1 *A szerkezet és a műfaj összefüggései*

A levelek rövid műfajt képviselnek, hosszúságuk 5-17 mondat között ingadozik, gyakrabban 10 alatti, mint a feletti. Ennek ellenére kirajzolódnak a hármas szövegszerkezeti részek, még ha mindegyik rövid és tömör is. A levelek lényegre törően kezdődnek: vagy azonnal jelezve, milyen korábbi cikkhez szólnak hozzá, vagy rövid témafelvezetéssel indítva a mondanivalót. Mozzanatok jól felismerhetők bennük, és e mozzanatok többsége megtalálható a szerkesztőségi cikkekben is. A mozzanatok gyakran lépésekre oszthatók, a lépések között azonosságok és különbségek is találhatók a szerkesztőségi cikkhez képest. A befejezés gyakran csattanós kritikát, véleményt megfogalmazó kóda vagy a konzekvencia levonása.

A levelek is jellemezhetők tehát a retorikai mozzanatokkal és lépésekkel, amelyek ugyancsak rugalmas szerkezeti vázat biztosítanak a műfajpéldányok létrehozásához.

Ezek alapján az olvasói levelek mozzanat–lépés sémája a következő:

<i>Makroszerkezet</i>	<i>Mozzanat</i>
BEVEZETÉS	KAPCS és
TÁRGYALÁS	VÉL és/vagy JAV és/vagy KRIT és/vagy PROB és/vagy MAGY/ ÉRV és/vagy HIN és/vagy KAK vagy BEL és
BEFEJEZÉS	KON és/vagy JAV és/vagy VÉL

3. táblázat: Az olvasói levelek mozzanat- lépés sémája

A levelek legtöbbje más regiszterbe tartozik, mint a szerkesztőségi cikkek vagy a kutatási beszámolók. Annak ellenére, hogy komoly tudományos témák tárgyalására vállalkoznak, a használt regiszterük jobban közelít a beszélt nyelvi felé mint a szerkesztőségi cikké.

A leveleken belül három alaptípust látunk elkülöníthetőnek: a kritikát vagy véleményt megfogalmazót, a kiegészítő információt nyújtót, illetve az új információt közlőt, amely nem kapcsolódik korábbi íráshoz.

4.2.2 *Igehasználat*

A levelekben verbum finitumként használt igék sok hasonlóságot mutatnak a szerkesztőségi cikkekkel, de néhány dologban el is térnek azoktól. Az igék általában hétköznapi használatban is általánosak, és sem az expresszivitás, sem a mentális jelleg nem jellemző rájuk. A mondategészek és verbum finitumok aránya ebben a műfajban is azt mutatja, hogy nagyszámú összetett mondattal élnek a levelek írói. A

passzív igék használata még ritkább az aktív igékénél, mint az előző műfajban láttuk.

Amiben némi eltérés van a szerkesztőségi cikkek verbum finitumaihoz képest, az a modálisoknak kissé nagyobb számú előfordulása, illetve arányosan többféle igeidő jelenléte. A szerkesztőségi cikkek eléggé egyhangú egyszerű jelen és múlt időihez képest a levelekben (arányosan) több present perfect, past perfect és folyamatos igealakot is találtunk. Emellett feltételes módú igékre is gyakrabban van példa, sőt egy-két függő beszéd és felszólító mód is akad. A színesebb igealak- előfordulás szintén a köznyelvihez közelebbi regisztert jelzi.

4.2.3 *Nominális szerkezetek*

A várakozásunkkal ellentétben a levelekre is jellemző a bonyolult nominális szerkezetek jelenléte. Ebben a műfajban előmódosító szerkezetekből egy árnyalattal kevesebbet használnak, az utómódosító szerkezetek közül pedig itt is a prepozíciós szerkezetek dominálnak. A mondatrövidítő szerkezetek gyakorisága jóval nagyobb, mint amit a SGSWE alapján várnánk.

4.2.4 *Lexikai sűrűség*

Az elemzett harminc levél között csak néhány olyan van, amelyeknek magas a lexikai sűrűsége, de a többség átlagos lexikai denzitása ennél alacsonyabb, és igen nagy a szórás. Az összes levél lexikai sűrűségének átlaga csak 52,6%. A szerzők többsége ezt a kevésbé sűrű, személyesebb regisztert találja megfelelőnek a gondolatai közléséhez a levelekben. Amikor azonban orvosi esetek (pl. a 12. levél) leírására kerül sor, ugyanazt a magas lexikai sűrűségű fogalmazási módot használják a szerzők, mint amit a szerkesztőségi cikkek hasonló témáinak közlésénél láthattunk. Egyes levelek esetében pedig hosszú adatfelsorolások találhatók a szövegben (például gyógyszerek nevei), ami nyilvánvalóan megemeli a mondat lexikai sűrűségének értékét, holott maga a szöveg talán nem mutatna ilyen tömör fogalmazást.

A legkevésbé sűrű fogalmazású levelek sem mennek azonban átlagosan a 45% körüli lexikai sűrűség alá, így a szóbeli és az írásbeli regiszter elkülönülése a fentiek ellenére egyértelmű.

A lexikai sűrűség fontos összetevője a tudományos szövegfajtának, és vizsgált három műfaj különbségei azt mutatják, hogy a műfajokat is jellemzi a lexikai sűrűségük.

4.3 A hír műfaj a szakfolyóiratban

4.3.1 A szerkezet és a műfaj összefüggései

A hírek retorikai szerkezete nyilvánvalóan nem tér el lényegesen a sajtóhírek műfaji jellemzőitől. A sajtóban a híreket többféle módon szerkeszthetik, sokszor a lényeges információkat mintegy elrejtve vagy a hírek végére tartogatva, s így készítetve arra az olvasót, hogy az írást végigolvassa. A BMJ hírei nem ilyenek, a szerkesztőség célja, hogy minél könnyebben hozzáférhetővé tegye az olvasóközönség számára a hírek információit, ahogy a folyóirat más műfajainak információit is. Ez határozza meg alapvetően a retorikai szerkezetet. A híreknek bevezetése és tárgyalása van, a makroszerkezeti egységek közül a befejezés hiányzik. A hírek informálnak, de a következtetést a szakértő olvasónak kell levonnia. A bevezetés jellemző mozzanata minden esetben a tartalom összefoglalása egyetlen mondatban. A tárgyalási rész ezután a bevezetésben mondottak egy-egy információdarabját fejt ki részletesebben, adatokat, háttérismereteket, illetve hozzászólásokat, véleményeket szöve a szövegbe. A hírekben is találkozunk a már ismert mozzanatok közül jó néhányal, de sajátos mozzanattal is bővül a mozzanatok sora: a ki mit mondott (KMM) mozzanat tipikusan csak a cikkekre jellemző szükségszerű tartalmi elem, ami a hír műfajnak egyértelmű jellemzője.

A hírek többsége egészségpolitikai témákról szól, ebben a műfajban csak ritkán fordul elő kifejezetten a gyógyítással, betegségekkel kapcsolatos híradás.

A híreknek egy alcsoportja formailag is egyértelműen elkülönül: ezek a rövid hírek, amelyeket egy csokorba gyűjtve illesztnek a hírek rovatába. Ezek a nagyon rövid írások követik a címes hírek retorikai mintázatát.

<i>Makroszerkezet</i>	<i>Mozzanat</i>
BEVEZETÉS	TÉMA-ÖSSZEFOGLALÁS
TÁRGYALÁS	HÁTTÉR-INFORMÁCIÓ és/vagy KIFEJTÉS és/vagy KORÁBBI KUTATÁS(OK) és/vagy KAPCSOLÓDÓ KUTATÁS(OK) és/vagy KI MIT MONDOTT és/vagy PROBLÉMA és/vagy MI TÖRTÉNT és vagy VÉLEMÉNY és/vagy JAVASLAT

4. táblázat: A hírek mozzanat-lépés sémája

4.3.2 *Igehasználat*

Az igék vizsgálata nem sok újdonsággal szolgált. A hírek igéi, akárcsak a korábbi két műfajéi, alacsony expresszivitási fokkal rendelkeznek. Terminológiai ige elvértve fordul elő bennük (valójában ilyenre egyáltalán nem is számítottunk a hírek jellemző – főként egészségpolitikai – témái miatt), viszont érdekes módon a hírekben is megtaláljuk a tudományos ígétáblázatban szereplő igéket. Az aktív és passzív alakok aránya valamivel kisebb a másik két műfajénál. Az igeidők közül a hírekben is az egyszerű jelen és az egyszerű múlt a leggyakoribb, és a befejezett jelen előfordulási gyakorisága követi őket. Más formák, beleértve a modálisokat is, ritkán fordulnak elő.

4.3.3 *A nominális szerkezetek*

A hír műfaj igen gazdag nominális szerkezetekben, a tartalmat ezekben a cikkekben is a névszói szintagmák hordozzák. A hírekben az előmódosítók ritkábban fordulnak elő, de a prepozíciós szerkezetek ebben a műfajban is dominálnak. A másik két műfajhoz képest gyakrabban találtunk értelmezős szerkezeteket, ami a hír műfaji jellemzője kell, hogy legyen, a cikkírók ezt használják ugyanis a cikkekben szereplő egyének és dolgok azonosítására. Vonatkozó mellékmondatokat arányosan kissé ritkábban látunk a hírekben, egyéb mondatrövidítő eszközökkel viszont, amelyek valóban a tömörítést szolgálják,

gyakrabban élnek a cikkírók. A komplex nominális szerkezetek igen sokszor fordulnak elő a hírekben is, ezek további vizsgálata feltétlenül indokolt lenne.

4.3.4 *Lexikai sűrűség*

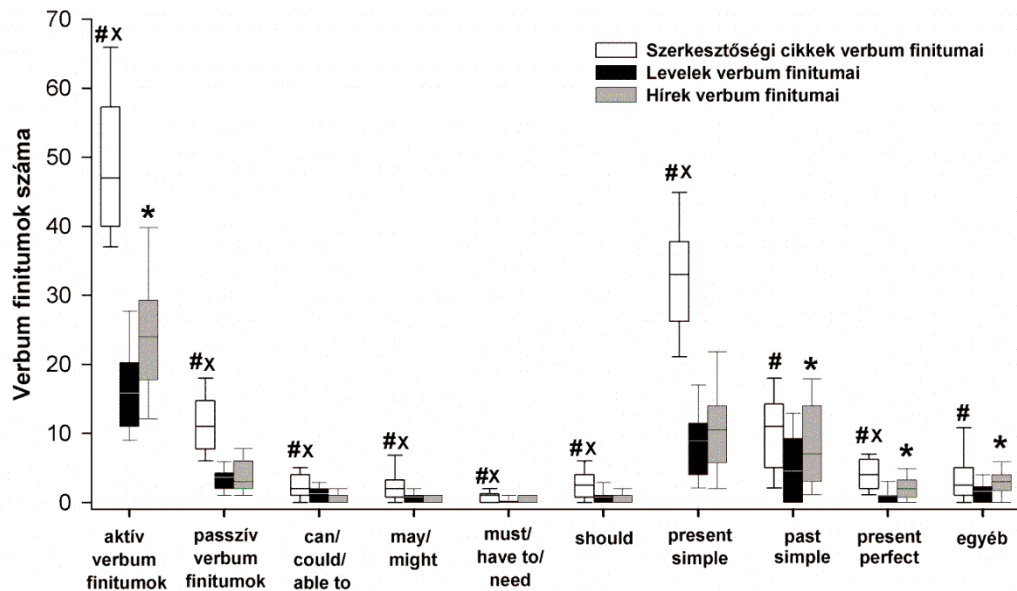
A hírek lexikai sűrűségének átlaga közel azonos a szerkesztőségi cikkekével (58,7%), de a hírek között a nagyobb a szórás, a cikkek lexikai sűrűsége kevésbé egyenletes, mint a szerkesztőségi cikkeké. Ez esetben nem feltételezhetjük, hogy a lexikai sűrűség jellemzője lehet a műfajnak.

A három műfaj lexikai sűrűségeit összehasonlító grafikont a 20. oldalon mutatjuk be.

4.4 A lexiko-grammatikai eredmények összehasonlítása

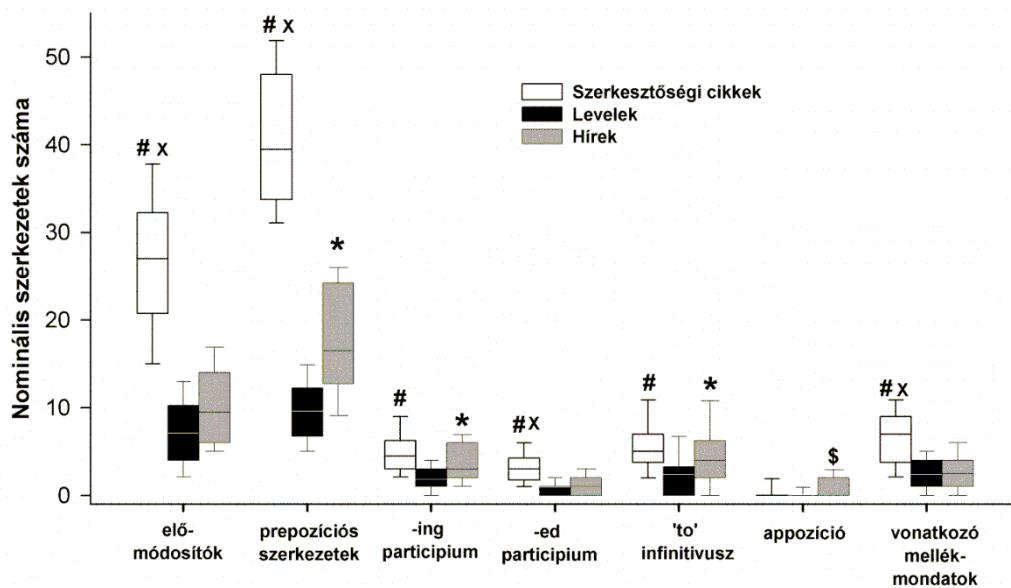
Az eredmények összesítésével nyert grafikonok összehasonlításával zárjuk a lexiko-grammatikai jellemzők leírását a három vizsgált műfajban. Az alábbi diagramok a verbum finitumok arányait mutatják be. A diagramról leolvasható, hogy a passzív szerkezetek aránya mindhárom műfajban alacsonyabb az SGSWE tudományos műfajokra kiszámolt értékeinél. Különösen a hírekben ritka a passzív szerkezetek előfordulási gyakorisága (14%), de a másik két műfaj 18, illetve 19%-os gyakorisági aránya is elmarad a 25% körüli SGSWE értéktől.

Az igeidők és a modálisok használatának grafikonjait is látjuk a következőkben, amelyekből kitűnik, hogy az egyszerű jelen idő használata dominál mindhárom műfajban, ezt követi az egyszerű múlt, majd jóval kisebb értékekkel a befejezett jelen. Más igeidők mindhárom műfajban ritkán fordulnak elő. A modálisok használati aránya mindegyik műfajban meglehetősen alacsony.

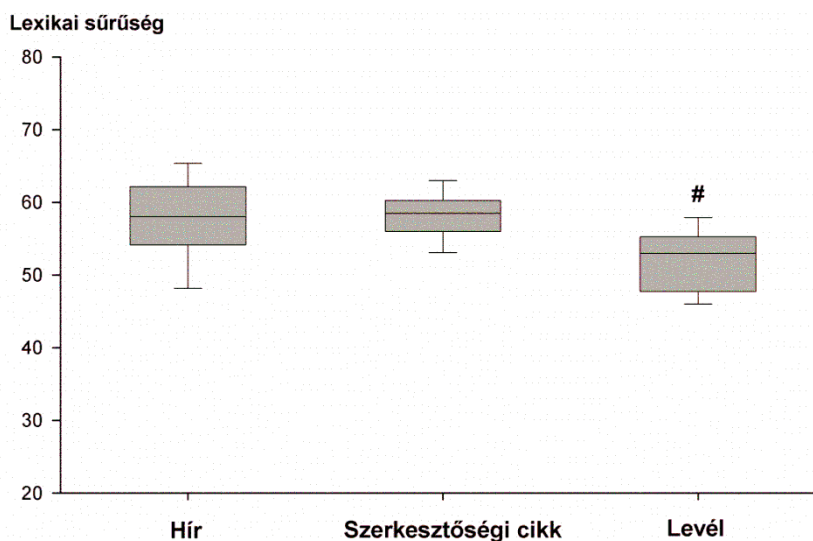
2. ábra: A verbum finitum formák a három műfajban

A nominális szerkezetek használatának arányait mutatja be a következő grafikon a három műfajban. A cikkek hosszúsága nagyon különböző lehet, így pusztán a számok összehasonlítása nem informatív, de a szerkezetek egymáshoz viszonyított előfordulási arányai leolvashatók a diagramról. A vizsgált műfajokban dominálnak a prepozíciós szerkezetek. A szerkesztőségi cikkekben igen magas az előmódosító szerkezetek aránya is. A mondatrövidítő szerkezetek közül a főnévi igeneves szerkezetek és az *-ing* participiumok fordulnak elő gyakrabban, a legritkább az *-ed* participiumok előfordulása. A *to* + infinitívus a sokkal hosszabb szerkesztőségi cikkekben szinte ugyanannyiszor fordul elő, mint a jóval rövidebb hírekben. A vonatkozó mellékmondatok pedig a legrövidebb műfajban, a levelekben szinte ugyanannyiszor használatosak, mint a lényegesen hosszabb hírekben.

3. ábra: Nominális szerkezetek előfordulási arányai a három műfajban

A három műfaj lexikai sűrűségeit is összehasonlítottuk. Az eredményt bemutató grafikon szerint a szerkesztőségi cikkek és a hír lexikai sűrűsége a legmagasabb, a két műfajban mért lexikai sűrűségek medián értéke közel azonos. A hírek lexikai sűrűségében erőteljesebbek a szélsőségek, a szerkesztőségi cikkek lexikai sűrűsége kiegyensúlyozottabb. A legalacsonyabb a levél lexikai sűrűsége, ami szignifikáns különbséget mutat a szerkesztőségi cikkek lexikai sűrűségéhez képest (az ábrán ezt a # jelzi).

4. ábra: A három műfaj lexikai sűrűségeinek összehasonlító grafikonja

(Az adatok kiértékelését statisztikai szoftver csomag segítségével végeztük [SigmaStat for Windows, Jandel Scientific, Németország]. A box-plot grafikonokon a medián és a 25.-75. percentilisek értékét, valamint a terjedelem (range) legkisebb és legnagyobb értékét ábrázoltuk. A szignifikancia szintet $p < 0.05$ -nél határoztuk meg.)

4.5 Hipotézisek

A választott műfajokon manuális vizsgálatokat végeztünk, hogy megkíséreljünk hipotéziseket alkotni arról, hogy a három választott műfaj milyen jellemzők alapján azonosítható. A szemiotikai hármasságból indultunk ki: vizsgáltuk a cikkek pragmatikai, szemantikai (tartalmi, retorikai) jellemzőit, valamint a műfaj egyes nyelvi jellemzőit. Az eredmények nagy korpuszon végzett további megerősítést igényelnek, de a következő hipotéziseket a 30-30 cikk vizsgálata alapján felállíthatjuk:

1. A szerkesztőségi cikk és az olvasói levél a szakmai diskurzusközösség közötti kétirányú kommunikáció alapvető műfajai. A hírek nincs más funkciója, csak információ nyújtása a pragmatikai környezetről. A

pragmatikai háttér azonosítása fontos, de nem elegendő eleme a műfaj meghatározásának.

2. Az eredetileg Swales és követői által kidolgozott mozzanat–lépés elemzés megfelelő keretet biztosít nemcsak a széles körben vizsgált, standardizált kutatási beszámolót felépítő tartalmi elemek leírására, hanem – a kutatási beszámolónál rugalmasabb keretek között – más műfajok leírására is alkalmas. A vizsgálati szempontok közül a mozzanat–lépés elemzés mutat meg legtöbbször a műfaj egyedi jellemzőiből. Feltehetjük, hogy a műfaj azonosításában a tartalmi-retorikai szempontú elemzés elsődleges fontosságú.
3. A cikkekben a verbum finitumokat és a nominális szerkezeteket vizsgáltuk, amelyek az írások mondatainak legtöbb elemét teljesen lefedik. A tagmondatokon belül kevés olyan elem található, amelyik egyik említett kategóriába sem tartozik. A verbum finitumok is, a nominális szerkezetek is a tudományos szövegfajtákra jellemző módon vannak használatban a műfajokban, jelentősebb eltérést csupán a passzív szerkezeteknek a tudományos szövegfajta kimutatott értékeknél alacsonyabb előfordulásai mutatnak. Az igealakok és nominális szerkezetek fontossága ugyan nem kérdéses a vizsgált cikkekben, de úgy véljük, hogy a műfaj önmagukban nem, csak járulékosan határozzák meg.
4. A cikkek lexikai sűrűsége a levél kivételével nagyon magas, magasabb, mint a tudományos írásokra jellemző átlag. Ez szintén járulékos eleme lehet a műfaj meghatározásának.
5. A cikkek vizsgálatakor nem tértünk ki a forma kérdéseire, de azt feltételezzük, hogy az olyan formai elemek, mint a cikkek hossza, szövegbeosztása, vizuális információkkal (képekkel, diagramokkal vagy más nem verbális eszközökkel) való kiegészítése szintén a műfaj járulékos összetevői lehetnek, ahogyan a szemiotikai szövegten képviselői állítják.
6. Azt feltételezzük, hogy nincs olyan jellemző nyelvi elem, ami a műfajokat egyértelműen azonosítani tudná. A szövegek a tudományos

szövegek jellemzőit jól mutatják (jellegtelen igék, komplex nominális szerkezetek, tudományos szóhasználat, magas lexikai sűrűség). Azt is megállapítottuk, hogy a cikkekben bizonyos nyelvi elemek a tudományos szövegfajtáknál megszokott nyelvhasználatától némileg eltérést mutattak. A grammatikai eszközök használata azonban téma- és szerzőfüggőnek is látszik – amit az egyes nyelvi elemeket bemutató grafikonok egyértelműen jeleznek –, vagyis pusztán a nyelvi eszközök sem alkalmasak a műfaj pontos körülhatárolására.

4.6 A kutatás további irányai

A kutatást több irányban lenne szükséges folytatni ahhoz, hogy egyértelmű eredményekhez jussunk a műfajok szövegtani leírásában.

A BMJ további műfajait is szükséges lenne megvizsgálni. A kutatási beszámolóról már széleskörű irodalom áll rendelkezésre, de a szakfolyóiratok más műfajaival még egyáltalán nem foglalkoztak.

1. Szükséges lenne összehasonlítani a műfajokat egyenként más angol orvosi lapok műfajaival, hogy lássuk, hogy valóban általánosan a műfajra, vagy csupán egy adott szakfolyóirat műfajaira jellemző tulajdonságokat lehet elkülöníteni.
2. Az összehasonlítást angol és magyar nyelvű orvosi lapok azonos műfajba tartozó példányaival kellene folytatni. Az eddigi kutatások (pl. Golebiewski 1999, Duszak 1994, Árvay-Tankó 2004, Neumayer 2009) azt mutatják, hogy a cikkek szerkezetében mutatkoznak azonosságok és különbségek is annak ellenére, hogy a kutatók igyekeznek az angol példa szerint megalkotni a beszámolóikat.

A módszeres összehasonlító munka pontosíthatná az eddigi tudásunkat a műfajokról, és a szaknyelvi oktatásban és a szakfordítóképzésben is jól felhasználható anyagokhoz jutnánk.

3. További pragmatikai, szemantikai, lexiko-grammatikai kutatásokra lenne szükség, amely területen lehetséges, számítógépes korpuszelemzéssel. Ez igen nagy korpusz használatát feltételezi és szignifikáns eredményeket hozhat.

A tézisekben hivatkozott bibliográfia

- Árvas, A.–Tankó, Gy. 2004. A contrastive analysis of English and Hungarian theoretical article introductions. *IRAL*, 42. 71-100.
- Békési, I.–Petőfi, S. J.–Vass, L. 1999. Gondolatok a szövegtani kutatás soron következő feladataihoz. A szaknyelvi szövegek szövegtani elemzése felé. *Szemiotikai Szövegtan* 12: 49–55.
- Bhatia, V. K. 1993. *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. Harlow: Longman Group Limited
- Biber, D.–Conrad, S.–Leech, G. 2003. *Student Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman
- Crystal, D. 1998. *A nyelv enciklopédiája*. Budapest: Osiris Kiadó
- Dobi, E. 2006. A formális nyelvi elemzés lehetőségei a szövegek reprezentációjában. In: Tolcsvai Nagy, G. szerk. 2006. *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Duszak, A. 1994. Academic discourse and intellectual styles. *Journal of Pragmatics*, Vol. 21. 291-313.
- Eggins, S. 2004. *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. New York: Continuum
- Fehér, E. 2006. Szövegtipológia a retorikai hagyományban. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 27–63.
- Fluck, H. 1991. *Fachsprachen. Einführung und Bibliographie*. Tübingen: Francke Verlag
- Golebiowski, Z.1999. Application of Swales' model in the analysis of research papers written by Polish authors. *International Review of Applied Linguistics* Vol.37. 231-247.
- Halliday, M. A. K. 1985. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold

- Halliday, M. A. K. 1990. *Spoken and Written Language*. Oxford: Oxford University Press
- Károly, K. 2007. *Szövegtan és fordítás*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Károly, K. 2011. Az angol tudományos diskurzus retorikai szerkezete. Tudományos cikkek és egyetemi szakdolgozatok összehasonlító elemzése. In: *Szöveg, koherencia, kohézió*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 155-169.
- Kocsány, P. 2006. A szövegtipológia eredményei és/vagy eredménytelenségei. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 17–26.
- Kurtán, Zs. 2003. *Szakmai nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Márta, A. 2004. A kivonat mint önálló műfaj. *Modern Filológiai Közlemények*, 6 (2), 37–57.
- Martin, J. 1989. *Factual Writing*. Oxford: Oxford University Press
- Mitrofanova, O. D. 1976. *Naucsnij sztyil recsi*. Russzkij jazik: Moszkva
- Neumayer, D. 2009. *Tudományos közlemények a fizikában: műfaj alapú vizsgálat*. A III. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencián elhangzott előadás. www.nytud.hu
- Nwogu, K. N. 1991. Structure of science popularisations: A genre-based analysis approach to the schema of popularized medical texts. *English for Specific Purposes* 10. 111–123.
- Nwogu, K. N. 1997. The Medical Research Paper: Structure and Functions. *English for Specific Purposes* 16./2. 119–138.
- Paltridge, B. 1997. *Genre, Frames and Writing in Research Settings*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
- Quirk, R.–Greenbaum, S. 1989. *A University Grammar of English*. Harlow: Longman

- Petőfi, S. J. 2008. A verbális szövegek (mint komplex jelek) szemiotikai-textológiai tipológiájának néhány aspektusa. In: Tátrai, Sz.–Tolcsvai Nagy, G. (szerk.) *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó
- Schröder, H. 1987. *Aspekte sozialwissenschaftlicher Fachtexte. Ein Beitrag zur Fachtextlinguistik*. Hamburg: Helmut Buske Verlag
- Swales, J. M. 1990. *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press
- Sziksainé Nagy, I. 1999. *Leíró magyar szövegtan*. Budapest: Osiris Kiadó
- Tátrai, Sz.–Tolcsvai Nagy, G. 2008 (szerk.): *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó
- Tolcsvai Nagy, G. 2001. *A magyar nyelv szövegtana*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Tolcsvai Nagy, G. szerk. 2006. *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Vannikov, Ju. V. 1987. Naucsno-tyehnyicseszkij perevod kak oszobij vid gyejatyelnosztji. In: Marcsuk, Ju.N. (ed.): *Naucsno-tyehnyicseszkij perevod*. Moszkva: Nauka, 32–55.
- Vázquez y del Árbol, E. 2005. A genre-based study of biomedical editorials and letters to the editor: a contrastive analysis. *Iberica 10*. 145–160.
- Zsolnai, J. 2005. *A tudomány egésze*. Budapest: Műszaki Kiadó

Az értekezés témájához kapcsolódó publikációk

- Szalacsek, M. 2004. Nominális szerkezetek az orvostudományi szaknyelvben. *Nyelvészet* *Doktorandusz Füzetek* 2. *Etűdők alkalmazott nyelvészetre*. Szerk. Kassai Ilona. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola
- Szalacsek, M. 2005. Szemiotikai vázlat egy brit orvosi folyóirat szövegfajtáinak elemzéséhez. In: Kassai, I. (szerk.): *Szakszó, szaknyelv, szakmai kommunikáció*, 32–45. Pécs, PTE Nyelvtudományi Doktori Iskola.
- Szalacsek, M. 2006. Hogyan válasszunk szakszöveget az angol orvosi szaknyelv tanításához? In: Klaudy, K.–Dobos, Cs. (szerk.): *A XV. Magyar Alkalmazott Nyelvészet* *Kongresszus előadásai*. 2/1. 152–156.
- Szalacsek, M. 2007. Egy angol és egy magyar orvosi hetilap szövegfajtáinak változásai. In: Silye M. (szerk.) *Porta Lingua. Szaknyelvoktatásunk – határokon átívelő híd*. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Szaknyelvoktatók és -kutatók Országos Egyesülete
- Szalacsek, M. 2009. The Genre of Editorials in Medical Journals. In: *Porta Lingua. Szaktudás idegen nyelven*. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Szaknyelvoktatók és -kutatók Országos Egyesülete, 127–132.
- Szalacsek, M. 2010. A műfaj ismeretének haszna a szaknyelvoktatásban. *Porta Lingua*. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Szaknyelvoktatók és -kutatók Országos Egyesülete.

Tartalom

1	Bevezetés: A dolgozat célja és a témaválasztás indoklása	0
2	A műfajkutatás elméleti háttere	2
3	Vizsgálati anyag és módszerek	3
3.1	A módszertani keret	3
3.2	Pragmatikai megközelítés	4
3.3	Szemantikai megközelítés	4
3.4	Lexiko-grammatikai elemzések	7
3.4.1	Verbum finitumok.....	7
3.4.2	Nominális szerkezetek	8
3.4.3	Lexikai sűrűség	8
4	Eredmények	8
4.1	Szerkesztőségi cikkek	9
4.1.1	A szerkezet és a műfaj összefüggései	9
4.1.2	Igehasználat	10
4.1.3	Nominális szerkezetek	11
4.1.4	Lexikai sűrűség	11
4.2	Az olvasói levelek	11
4.2.1	A szerkezet és a műfaj összefüggései	11
4.2.2	Igehasználat	12
4.2.3	Nominális szerkezetek	13
4.2.4	Lexikai sűrűség	13
4.3	A hír műfaj a szakfolyóiratban.....	14
4.3.1	A szerkezet és a műfaj összefüggései	14
4.3.2	Igehasználat	15
4.3.3	A nominális szerkezetek	15
4.3.4	Lexikai sűrűség	16
4.4	A lexiko-grammatikai eredmények összehasonlítása	16
4.5	Hipotézisek.....	19
4.6	A kutatás további irányai	21